

Jordbruksutskottets betänkande

1980/81:34

om jordbrukets rationalisering

I betänkandet behandlas sju under allmänna motionstiden 1981 väckta motioner vari tas upp frågor som rör jordbrukets rationalisering.

Motionerna

I motion 1980/81:775 av Per Israelsson (vpk) yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till nya låneformer för jordbruket av innebörd att nyetablering underlättas och de skuldsatta jordbrukarnas situation väsentligt förbättras.

I motion 1980/81:850 av Raul Blücher (vpk) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkandena 1, 2 och 3), med hänvisning till vad som anförts i motion 1980/81:847,

1. att riksdagen beslutar att hos regeringen hemställa om uppdrag till lantbruksnämnden i Värmlands län att i samråd med småbrukare i länet utreda förutsättningarna för produktion lämpad för småskaligt jordbruk,

2. att riksdagen beslutar att hos regeringen hemställa om en utredning av förutsättningarna för en statligt finansierad försöksverksamhet med fårskötsel i norra Värmland,

3. att riksdagen beslutar att hos regeringen hemställa om en utredning angående förutsättningarna att bygga statliga fryshus i Värmlands glesbygder för tillvaratagande av bär.

I motion 1980/81:1375 av Einar Larsson m. fl. (c) yrkas

1. att riksdagen uttalar sig för att lantbruksstyrelsen bemyndigas rätten att bevilja avskrivningslån i enlighet med vad som i motionen angivits,

2. att riksdagen begär att regeringen i övrigt vidtar åtgärder i motionens syfte.

I motion 1980/81:1762 av Sven Eric Lorentzon m. fl. (m) yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om erforderliga tillämpningsföreskrifter och anvisningar till rationaliseringskungörelsen och jordförvärvslagen i enlighet med vad i motionen anförts.

I motion 1980/81:1765 av Svante Lundkvist m. fl. (s) yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om sådana åtgärder för en rekonstruktion av jordbruket i Norrbottens län att brukningsrätt under de former som anvisats i motionen kan tillförsäkras aktiva jordbrukare.

I motion 1980/81:1766 av Kerstin Nilsson och Frida Berglund (båda s)

yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna att utredning bör företas om samverkansformer eller kooperativ för effektivare användning av jordbruksmaskiner genom gemensamma maskincentraler för flera jordbruksföretag.

I motion 1980/81:1770 av Per Petersson m. fl. (m) yrkas att riksdagen hos regeringen begär en snabb översyn av stödformerna till norra Sveriges jordbruk.

Hearing

Utskottet har i anslutning till förevarande ärende anordnat hearing med lantbruksstyrelsens chef, generaldirektör Ingvar Widén, beträffande det aktuella läget i fråga om jordbrukets kapitalförsörjning, m. m.

Utskottet

Här behandlade motioner rör dels det regionala rationaliseringsstödet inom jordbruket, dels jordbrukets kapitalförsörjning och dels samverkan för gemensam maskinanvändning inom jordbruket.

Regionalt rationaliseringsstöd m. m. (motionerna 850, 1762, 1765 och 1770)

Enligt motion 1765 utgör det stora inslaget av passiva markägare en betydande stötesten för möjligheterna att organisera ett rationellt bedrivet jordbruk i Norrbotten. I många fall hindrar de passiva ägarnas markinnehav att befintliga jordbruksföretag kan utvecklas och få de arealtillskott som behövs för att produktionen skall kunna bedrivas rationellt. För att inom rimlig tid kunna fullt utnyttja de naturliga förutsättningarna för jordbruksproduktionen i Norrbotten bör övervägas sådana åtgärder att jordförvärvslagen kan tillämpas vid alla äganderättsövergångar, således både vid försäljningar och vid andra överföringar. Vidare bör undersökas om inte lagen om skötsel av jordbruksmark kunde användas för inlösen av sådan mark som ej utnyttjas och som behövs för att bygga upp rationella brukningsenheter. Vidare bör övervägas ändrade former för det statliga stödet till uppbyggnad av rationella jordbruksföretag i Norrbotten. Motionärerna finner det angeläget att regeringen påskyndar den av riksdagen förra året begärda översynen av det statliga stödet till jordbruket i norra Sverige och att i motionen redovisade möjligheter att främja en mera gynnsam utveckling av jordbruket i Norrbottens län övervägs i samband med denna översyn.

En snabb översyn av stödformerna till norra Sveriges jordbruk begärs också i motion 1770, vari bl. a. framhålls att ett stort antal gårdar inom det norrländska jordbruket drabbats av ekonomiska svårigheter. Om ackord och konkurser utlöses i den omfattning som är affärsmässigt betingat blir statens kostnader mycket höga. Ny metod bör övervägas – t. ex. lån som under viss tid är ränte- och amorteringsfria, varefter räntan årligen stiger till normal låneränta.

Enligt motion 847, vartill motion 850 hänvisar, måste det värmländska småjordbruket i dag utvecklas. Småjordbrukare måste få möjligheter att köpa ledig jordbruksmark. Avgörande för förvärvsrätt måste bli avsikten att bedriva jordbruk. Lantbruksnämnden kan i samråd med småbrukarna planera för en produktion lämpad för småskaligt jordbruk. Målet måste vara att skaffa arbete åt glesbygdens befolkning och skapa en levande landsbygd i länet. En statligt finansierad försöksverksamhet med fårskötsel i norra Värmland är enligt motionen ett alternativ. Även trädgårdsodling kan ha goda förutsättningar i norra Värmland. En värmländsk konservindustri i kombination med ökad forskning och utbildning inom jordbruk och trädgårdsodling kan öka såväl produktion som sysselsättning. Statliga fryshus i glesbygden för att ta till vara bär kan ge ytterligare bidrag till glesbygdens återhämtning.

Problem av regionalpolitisk karaktär ligger även bakom motion 1762, enligt vilken det finns anledning att uppmärksamma att tillämpningen av rationaliseringsförordningen och jordförvärvslagen i vissa avseenden innebär icke önskvärda konsekvenser. Konflikter uppstår ibland mellan å ena sidan strävan att ge en brukare så stort arealunderlag som möjligt och å andra sidan strävan att främja, i vissa fall bibehålla, en bosättning på landsbygden. Särskilt märkbar är denna konflikt i stora delar av Norrland men också i andra utpräglade glesbygder. Även om den beslutade jordbrukspolitiken innebär att rationaliseringspolitiken bör anpassas till regionala och lokala förhållanden sker en fortlöpande utglesning av jordbrukare, vilket har nackdelar från regionalpolitisk synpunkt. Enligt motionärernas mening skulle många bygders utveckling främjas av en ökad andel deltidslantbruk.

Utskottet får i anslutning till nu redovisade motioner erinra om att riksdagen förra året samtidigt som den godkände vissa av regeringen i proposition 1979/80:162 framlagda förslag beträffande prisstödet till jordbruket i norra Sverige på utskottets förslag uttalade sig för en översyn av ifrågavarande prisstöd. Utskottet framhöll i sammanhanget (JoU 1979/80:47) att åtskilliga skäl talade för en mera övergripande och parlamentariskt förankrad översyn av stödet till jordbruket i norra Sverige. Vid en sådan översyn borde bl. a. beaktas den regionalpolitiska utvecklingen inom berörda regioner och vilka krav denna utveckling ställde i fråga om produktionsvolym samt utformning och inriktning av de jordbrukspolitiska stödåtgärderna. I avbidan på resultatet av en sådan översyn borde under den

kommande treårsperioden justering av prisstödet kunna ske så att dess syfte upprätthölls om produktionskostnaderna utvecklades på ett ogynnsamt sätt.

Arbetet med att utforma direktiven för den begärda utredningen om det statliga stödet till jordbruket i norra Sverige har numera slutförts. I förbigående må erinras om att med norra Sverige i förevarande sammanhang avses Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands, Västernorrlands, Kopparbergs och Värmlands län samt den del av Älvsborgs län som omfattar landskapet Dalsland.

I direktiven, som är daterade den 26 mars 1981 (Dir. 1981:17), anføres bl. a. följande.

Vid en sådan översyn bör såsom jordbruksutskottet förordat bl. a. beaktas den regionalpolitiska utvecklingen inom berörda regioner och vilka krav denna ställer i fråga om produktionsvolym samt utformning och inriktning av de jordbrukspolitiska stödåtgärderna. Detta motiverar enligt min mening att översynen inte begränsas till prisstödet utan vidgas till att omfatta hela det statliga stödet till jordbruket i norra Sverige. Kommittén bör därvid vara oförhindrad att pröva nya former av stöd. Till grund för kommitténs förslag bör ligga en analys av produktionsutvecklingen i norra Sverige liksom inkomstutvecklingen för jordbrukarna i de berörda områdena och de faktorer som påverkar denna. Därvid bör jämförelser göras med motsvarande förhållanden i mellersta Sverige. Så långt möjligt bör utvecklingen för jordbruk med olika driftsinriktningar belysas. Vidare bör belysas de förändringar som har ägt rum inom jordbruksnäringen i norra Sverige sedan frågan senast prövades av 1972 års jordbruksutredning. Särskild uppmärksamhet bör ägnas situationen för de företag som under senare år gjort stora investeringar.

Kommittén bör pröva det nuvarande prisstödet inriktning och fördelning på olika produkter och föreslå de ändringar som kan motiveras. Därvid bör beaktas vad som anförts vid riksdagens behandling av frågan våren 1980.

Kommittén bör pröva vilka åtgärder som kan behövas för att t. ex. stimulera investeringsviljan i bygder som har svaga förutsättningar för jordbruk, men där det ändå är angeläget att jordbruk bedrivs också i framtiden. Därvid bör erfarenheterna från bl. a. Norrbottendelegationens arbete kunna utnyttjas. Delegationen har bl. a. haft till uppgift att lämna förslag till åtgärder som främjar utvecklingen inom andra näringsgrenar än industrin, främst jordbruk och skogsbruk. Delegationen har disponerat 81 milj. kr. för att främja uppbyggnaden av främst jordbruksföretag i Norrbottens inland. Även glesbygdsdelegationens erfarenheter bör tas till vara.

Kommittén bör också pröva samordningen mellan rationaliseringsstödet till jordbruket och glesbygdsstödet.

Kombinationen jordbruk och skogsbruk är en vanlig driftsform för enskilda jordbruksfastigheter i norra Sverige och samtidigt den som ger de bästa förutsättningarna för lantbruksföretagens utveckling. Kommittén bör därför pröva i vilken utsträckning tillskott av skog kan lämnas i norra Sverige genom aktiva åtgärder från statens sida. Både bolagen och domänverket har på många håll skogsskiftet som är lämpade som tillskottsmark till familjelantbruk. Jag vill här även erinra om vad näringsutskottet förra året uttalade om domänverkets markpolitik i ett av riksdagen godkänt betänkan-

de (NU 1979/80:46). Utskottet anförde bl. a. att en strävan bör vara att staten inte netto ökar sitt markinnehav. Utskottet förutsatte också att överenskommelse även fortsättningsvis kan träffas mellan domänverket och lantbruksstyrelsen om ytterligare överföring av mark till jordfonden för förstärkning av enskilda fastigheters markinnehav där behov föreligger.

Rådgivningen inom lantbruket har stor betydelse för att förbättra produktionsresultaten och därmed öka företagens lönsamhet. Behovet är särskilt stort i samband med större investeringar vid företagen samt när det gäller att öka sysselsättningen inom lantbruket i glesbygderna. Rådgivningen har setts över i olika sammanhang. I en tid när allt mindre resurser kan sättas in i olika verksamheter är det väsentligt att de resurser som finns utnyttjas effektivt. Kommittén bör därför pröva rådgivningens inriktning och organisation med hänsyn till de behov som föreligger i de här berörda områdena.

En fråga som har nära samband med prisstödet till jordbruket i norra Sverige är prisstödet till rennäringen. Det statliga stödet till rennäringen i allmänhet utreds f. n. av en särskild kommitté. Samråd mellan denna och den kommitté som utreder stödet till jordbruket i norra Sverige bör äga rum.

Kommitténs arbete bör bedrivas så att förslagen kan läggas till grund för beslut av riksdagen senast våren 1983.

Som framgår av referatet kommer översynen inte att begränsas till prisstödet till jordbruket i norra Sverige utan vidgas till att omfatta hela det statliga stödet till jordbruket i berörda delar av landet. Kommittén skall därvid bl. a. vara oförhindrad att pröva nya former av stöd.

Utskottet finner för sin del lämpligt att nu berörda motioner och motionsyrkanden överlämnas till kommittén för beaktande i samband med den kommande översynen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Jordbrukets kapitalförsörjning (motionerna 775 och 1375)

Behovet av särskilda stödåtgärder för att hjälpa upp de mest skuldsatta jordbrukarnas situation tas upp i motionerna 775 och 1375. Enligt den förstnämnda motionen kan det finnas anledning för staten att på nytt överväga stödet till jordbruket med särskild hänsyn till nyetablerade hårt skuldsatta jordbrukare. Nya låneformer till jordbruket måste övervägas från statens sida. Vidare måste lån med uppskjuten ränta som beslutades i samband med 1977 års jordbrukspolitiska beslut omprövas och ges ett nytt och vidgat innehåll. I motion 1375 framhålls att riksdagen måste ge lantbruksstyrelsen möjlighet att snabbt ingripa och vidta lämpliga åtgärder för att motverka att flera jordbrukare råkar i ekonomisk kris på grund av bl. a. den senaste tidens stora räntehöjningar. Det snabbaste och smidigaste sättet bör enligt motionen vara att lantbruksstyrelsen ges möjlighet till att genom avskrivningslån efterge statens fordran eller infria statens borgensansvar utan samband med ackord när vissa i motionen angivna förutsättningar föreligger.

Utskottet vill erinra om att lånefonden med uppskjuten ränta inrättades i

samband med 1977 års riksdagsbeslut om nya riktlinjer för jordbrukspolitiken. Lånen var avsedda att minska behovet av eget kapital för att personer med i övrigt goda förutsättningar för att bli jordbrukare skulle kunna etablera sig. Lån med uppskjuten ränta kan utgå i samband med såväl nyetablering som arealökning om de allmänna villkoren avseende företaget och företagaren är uppfyllda men sökanden inte beräknas kunna genomföra den planerade åtgärden med andra finansieringsformer på grund av att det egna kapitalet inte är tillräckligt. Lån bör inte komma i fråga i fall där ett uppenbart överpris föreligger. Är sökanden arrendator kan lån med uppskjuten ränta utgå om särskilda skäl föreligger, såsom uppsättning av större djurbesättning, långvarigt arrende etc. Lån utgår f. n. med högst 150 000 kr. Maximibeloppet kommer enligt regeringsbeslut härom (SFS 1981:273) att fr. o. m. nästa budgetår höjas till 200 000 kr. Drivs företaget gemensamt av två eller flera personer skall högsta lånebeloppet avse företaget. Rantan får under räntebetalningsfri tid läggas till kapitalskulden under högst fem år. Lånet skall amorteras under högst 15 år med början senast fem år efter det låntagaren påbörjat den årliga räntebetalningen.

I förevarande sammanhang kan vidare erinras om att redan etablerade jordbrukare kan erhålla räntestöd av medel som avsatts i samband med 1980 års regeringsbeslut om reglering av priserna på jordbrukets produkter. Enligt detta beslut har sålunda jordbruksnämnden under innevarande budgetår från prisregleringsanslagets anslagspost till Låginkomstsatsning m. m. inom jordbruket ställt 40 milj. kr. till lantbruksstyrelsens förfogande för tillfälligt räntestöd till jordbruksföretag samt för administration härav.

I proposition 1980/81:190 om reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m., förordas att ett belopp utöver nu utgående 40 milj. kr. tillförs jordbruket för ett räntestöd till särskilt skuldsatta jordbrukare för regleringsåret 1981/82. Medlen föreslås utgå inom ramen för de belopp som tillerkänns jordbruket. Stödet bör inte utgå till nyinvesteringar och nyetableringar som skett efter utgången av år 1980. Lantbruksstyrelsen och jordbruksnämnden kommer efter samråd med berörda parter att inom kort framlägga förslag för regeringen om stödets närmare utformning.

Andra åtgärder som prövats från lantbruksstyrelsens och lantbruksnämndernas sida i syfte att underlätta situationen för de av de senaste årens räntehöjningar särskilt drabbade jordbrukarna är bl. a. saneringslån, ackordsuppgörelser i förening med eftergift av garantilån i vissa fall samt koncentrerade rådgivningsinsatser med särskild inriktning på här ifrågavarande jordbruksföretag.

Enligt de inledningsvis redovisade båda motionerna behövs ytterligare åtgärder för att hjälpa upp de mest skuldsatta jordbrukarnas situation. Enligt motion 775 bör nya låneformer övervägas och låneformen med uppskjuten ränta omprövas. I motion 1375 framförs tanken på att ge lantbruksstyrelsen möjlighet att under vissa förutsättningar genom avskrivningslån efterge statens fordran eller infria statens borgensansvar utan samband med ackord.

I vad gäller frågan om omprövning av systemet med lån med uppskjuten ränta får utskottet framhålla att den år 1979 tillkallade kommittén (E 1980:01) om jordbrukets kapitalförsörjning bl. a. har att se över hithörande frågor. I direktiven (Dir. 1979:58) för sagda utredning sägs bl. a. följande:

Kommittén bör undersöka jordbrukets kreditbehov på längre sikt. En kartläggning av hur kreditbehovet fördelar sig på krediter med olika löptid framstår med hänsyn till det begränsade utrymmet på kapitalmarknaden som angelägen. En allmän utgångspunkt bör vara att långsiktiga rationaliseringsinvesteringar, som investeringar i byggnader och anläggningar, bör ges möjlighet till finansiering med långfristiga lån, under det att mer kortsiktiga rationaliseringsinvesteringar, t. ex. i maskiner, bör hänvisas till mer kortfristig finansiering. Detta är särskilt angeläget eftersom tillgången på långfristiga krediter på kapitalmarknaden kan väntas förbli knapp. Kommittén bör undersöka om belastningen på landshypoteksföreningarna kan minskas genom att krediter för medelfristiga rationaliseringsinvesteringar i ökad omfattning hänvisas till andra kreditgivare, t. ex. bankerna. Nya låneformer för medelfristig finansiering kan vara en väg att minska låneköerna hos landshypoteksföreningarna och samtidigt anpassa jordbrukskrediterna efter de olika finansieringsbehov som föreligger. Kommittén bör också belysa hur jordbrukets behov av rörelsekrediter och kortfristiga krediter för investeringar tillgodoses av bankerna och jordbrukets leverantörer. I det sammanhanget bör effekterna av det statliga kreditgarantisystemet på jordbrukets område analyseras från kreditteknisk synpunkt. Kommittén bör överväga om detta system bör förändras i någon sådant hänseende. Även jordfondens funktionssätt bör analyseras från kreditteknisk synpunkt. Statens finansieringsstöd i form av statsbidrag har nyligen förändrats och behöver inte närmare utredas.

Kommittén bör vidare analysera prisbildningen på jordbruksfastigheter och kreditgivningens roll i detta sammanhang. Mot denna bakgrund bör kommittén överväga hur finansieringssystemet bör utformas för att underlätta förvärv utan att verka uppdrivande på prisnivån. Erfarenheterna av det nyligen införda statliga finansieringsstödet – lån med uppskjuten ränta – bör särskilt studeras.

Kommittén beräknas enligt årets kommittéberättelse avsluta sitt arbete under oktober 1981.

Som framgår av det anförda kommer inom kort att föreligga material som ytterligare belyser jordbrukets kreditbehov framför allt på längre sikt. Utredningen om jordbrukets kapitalförsörjning har emellertid sin tyngdpunkt i de rent kreditpolitiska övervägandena. Den i motion 1375 aktualiserade frågan om beviljande av avskrivningslån i vissa fall torde i första hand vara av mera jordbrukspolitisk karaktär. Det är därför inte sannolikt, vilket även bekräftats av utredningens ordförande, att här berörda spörsmål kommer att prövas i nyssnämnda utredningssammanhang. Utredningen kommer dock att resultera i material som kan ge värdefull vägledning när det gäller att ytterligare belysa frågan.

Utskottet anser att det finns skäl för regeringen att överväga om den typ av

åtgärder som bl. a. förslås i motion 1375 kan bli ett lämpligt instrument i strävandena att komma till rätta med de särskilt skuldsatta jordbrukarnas situation. Det ankommer på regeringen att närmare bestämma i vilken form dessa överväganden bör ske och att framlägga eventuellt erforderliga förslag för riksdagen i ämnet.

Vad utskottet anfört med anledning av här behandlade motioner bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Gemensam maskinanvändning (motion 1766)

Enligt motion 1766 bör en utredning göras om samverkansformer eller kooperativ för effektivare användning av jordbruksmaskiner genom gemensamma maskincentraler för flera jordbruksföretag.

Utskottet får hänvisa till att riksdagen år 1975 antog en ny lag om sambruksföreningar, avsedd att ersätta 1948 års lag i ämnet (prop. 1975:70, JoU 1975:15, rskr 1975:182).

Enligt lagen (1975:417) om sambruksföreningar kan sambruksförenings verksamhet avse inte bara gemensamt jordbruk på fastighet som ägs eller arrenderas av föreningen utan även samverkan över ägo gränser och inom delar av medlemmarnas jordbruksproduktion. Lagen innehåller i övrigt regler, bl. a. i fråga om medlemsantal, insatser i föreningen och utträdande medlems rättigheter, som avser att stimulera till bildande av sambruksföreningar för samverkan i jordbruket och inom trädgårdsnäringen.

Samtidigt som den nya lagen antogs fattade riksdagen beslut om vissa stödåtgärder för att främja samverkan inom jordbruket och trädgårdsnäringen. Bland dessa åtgärder kan nämnas vidgat stöd till gemensam maskinanvändning samt ökade möjligheter till stöd till investeringar i ekonomibyggnader och markanläggningar till samverkansföretag som genomför högre grad av samverkansrationalisering. Från såväl regeringens som riksdagens sida uttalades att lantbruksnämnderna borde uppmärksamma möjligheten att bilda sambruksföreningar och, när intresse föreligger, aktivt verka för att anskaffa lämpliga brukningsenheter. Utskottet framhöll i sammanhanget att den relativt omfattande information och rådgivning i samverkansfrågor som erfordrades i första hand borde ankomma på lantbruksnämnderna som bl. a. i sin kursverksamhet har den direkta kontakten med näringsutövarna.

Frågan om samverkan i jordbruket togs även upp i samband med att riksdagen år 1977 fastställde nya riktlinjer för jordbrukspolitiken (prop. 1977/78:19, JoU 1977/78:10, rskr 1977/78:103). Bl. a. antogs vissa förslag till förbättring av stödet till samverkansföretag. Sålunda beslöts att amorteringstiden för driftslån och lån till insats, förvärv eller lösen av andel i samverkansföretag skulle kunna förlängas från 15 till 20 år om särskilda skäl förelåg. Inom ramen för det allmänna rationaliseringsstödet beslöts vidare att bidrag bl. a. skulle kunna utgå till gemensamhetsanläggning som medför stor samverkansrationalisering.

Riksdagen fann under hänvisning till det anförda att några i sammanhanget väckta motionsyrkanden med krav på åtgärder i syfte att främja olika former av samverkan mellan jordbrukets utövare inte påkallade någon särskild riksdagens åtgärd.

Med anledning av en förra året väckt motion i ämnet framhöll utskottet att de skäl som från riksdagens sida anförts för att stödja samverkan i jordbruket alltjämt förelåg. Det betonades att lantbruksnämnderna hade en viktig uppgift i sammanhanget, bl. a. när det gällde information och rådgivning på området. Under hänvisning bl. a. till att det enligt gällande instruktion för lantbruksmyndigheterna ålåg lantbruksnämnd att inom sitt verksamhetsområde uppmärksamt följa lantbrukets tillstånd och utveckling samt vidta eller hos lantbruksstyrelsen föreslå de åtgärder som är påkallade eller i övrigt lämpliga, särskilt för att åstadkomma en snabb strukturrationalisering inom lantbruket, fann utskottet emellertid inte heller då ifrågavarande motionsyrkande påkalla någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida. Riksdagen följde utskottet (JoU 1979/80:33).

Med anledning av nu föreliggande motion vill utskottet understryka tidigare gjorda uttalanden från riksdagens sida till förmån för stöd åt samverkan i jordbruket. Särskilt i nuvarande situation med ansträngt kreditläge och höga räntekostnader för många jordbrukare synes önskvärt att, i den mån det finns förutsättningar härför, möjligheterna till sådan samverkan tas till vara.

Av liknande skäl som tidigare synes motionen inte påkalla något särskilt initiativ från riksdagens sida.

Hemställen

Utskottet hemställer

1. beträffande *regionalt rationaliseringsstöd m. m.*
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför om överlämnande av motion 1980/81:850 yrkandena 1–3 samt motionerna 1980/81:1762, 1980/81:1765 och 1980/81:1770 till kommittén för översyn av det statliga stödet till jordbruket i norra Sverige,
2. beträffande *jordbrukets kapitalförsörjning*
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför med anledning av motionerna 1980/81:775 och 1980/81:1375,
3. beträffande *gemensam maskinanvändning*
att riksdagen förklarar motion 1980/81:1766 besvarad med vad utskottet anför.

Stockholm den 19 maj 1981

På jordbruksutskottets vägnar

SVANTE LUNDKVIST

Närvarande: Svante Lundkvist (s), Arne Andersson i Ljung (m), Maj Britt Theorin (s), Grethe Lundblad (s), Hans Wachtmeister (m), Filip Johansson (c), Åke Wictorsson (s), Sven Eric Lorentzon (m)*, Gunnar Olsson (s), Märta Fredrikson (c)*, Håkan Strömberg (s), Esse Petersson (fp)*, Lennart Brunander (c), Jan Fransson (s)* och Kerstin Sandborg (fp).

*Ej närvarande vid betänkandets justering.